

Összefoglaló tanulságul megállapítható, hogy a tanulók irodalmi műveltsége megalapozott, alkalmas a továbbfejlesztésre, s ezzel az önművelés feltételei adva vannak.

A korszerű irodalomtanítás végcélja az iskola padjain túl kihat az életbe, mert a könyv útján való magasrendű szórakozásra és önművelésre nevel, az olvasást lelki szükségletté teszi, s ennek kielégítésére s a könyvekben rejlő kultúrértékek kiaknázására képesít. A magyar-tanár ilyen értelemben valóban az egész életre szóló szellemi kincs birtokába juttatja tanítványait.

Szántó Lőrinc.

Kérdőíves- és tesztvizsgálatok a biológiai oktatásban

A tanuló tényismeretének, tárgyi ismereteinek feltárására vonatkozó pszichotechnikai vizsgálatok könnyen elvégezhetőek, ellenben annál nehezebben végezhetőek és többnyire bizonytalan végeredményt adnak az „én” tudományos attitűdjének, a tudományos módszer felhasználása képességének a megállapítását célzó vizsgálatok.

A biológiai oktatásban pszichotechnikai vizsgálatokat két gyakorlati cél elérésére végzünk.

1. Vizsgáljuk, *hogy* mi az a biológiai ismeretanyag és milyen fejlettségi fokú a gyermek biológiai gondolkozása, beállítottsága, amivel az iskolába jön. (Egy bizonyos iskolába, egy bizonyos osztályba.) Tehát mielőtt elkezdenők, — mint nevelők, — saját biológiai-oktatási programunk végrehajtását, mintegy *léltart veszünk fel a gyermek biológiai ismereteiről, biológiai tájékozottságáról.* (Hogy ennek a mai biológiai oktatásban, melyben központi gondolat a szülőföldmegismerés, milyen nagy jelentősége van, azt talán nem is kell hangsúlyozni.) Áttekinthető és pedagógiai szempontból hasznosítható képet akarunk nyerni a gyermek biológiai „beállítottságáról”, amely kép segítségünkre van munkánk megindulásában és annak az útnak a megtalálásában, melyen biológiai oktatásunkban tovahaladhatunk.

2. A másik gyakorlati cél *saját nevelői-oktatói munkánk eredményének vizsgálata.* Időről-időre megvizsgáljuk azt, hogy biológiai oktatásunk miféle gyarapodást eredményezett a tanuló ismeretanyagában, biológiai tájékozottságában és gondolkozásában.

Tehát a tájékozott elinduláshoz és munkánk eredményében és a tovahaladás lehetőségeiben való tájékozódáshoz van szükség ilyen vizsgálatokra.

Milyen vizsgálati módszereket alkalmazzunk? Egyéneket, vagy (gyakrabban) csoportokat, osztályokat vizsgálunk, vagy közvetlen beszélgetéssel, vagy kérdőívvel, vagy pedig tesztekkel.

A *beszélgetés* (Piaget „klinikai módszere” szerint elvégezve) igen alkalmas arra, hogy egyesekkel jöjjünk tisztába, de szinte keresztülvihetetlen ez a vizsgálati mód egész csoportok együttes vizsgálatánál.

A kérdőíves módszer (ankét) és a teszt-vizsgálatok legalkalmasabbak *homogén csoportok vizsgálatára*. Mivel a pedagógiai gyakorlatban többnyire csak ilyen vizsgálatokról lehet szó, a következőkben csak erről a két vizsgálati módszerről, annak megfelelő alkalmazásáról szólok.

A *kérdőíves módszer*. Előre megfogalmazott, illetve megkonstruált kérdéseket teszünk fel (szóban, vagy úrlapon) a vizsgálandóknak (az osztálynak) és ezekre a kérdésekre *névvel megjelölt, vagy név nélkül beadott* írásbeli feleleteket kapunk. A név nélküli ívek nagy előnye, hogy ezek a legőszintebbek. Akármilyen megbízható és őszinte legyen is egy gyermek, az a törekvése, hogy többnek, különbnek lássék a rajta kívül állók előtt, az igazságot megmásító, „szépítő” elemeket visz névvel ellátott feleletébe.

Akkor, amikor az egész osztályról akarunk egy általános, tájékoztató képet nyerni (az 1. pont alatti esetekben), helyesebb, ha név nélkül íratjuk le a feleleteket. (Ezt a körülményt a tanulók előtt természetesen már előre jelezzük.) A 2. pont alatti esetekben általában névvel jelöltetjük meg a kérdőíveket, bár itt is lehetnek olyan esetek, amikor nem az egyesek teljesítményét, hanem a személy nélküli átlagot akarjuk megtudni és név nélkül töltetjük ki a kérdőíveket.

Igen lényeges a *kérdések megkonstruálása*. Lehet a kérdés tisztán tárgyi, csak valamilyen *objektív ismeretre vonatkozó*. (Pl.: Mivel táplálkozik a hörcsög?) De lehet valamilyen *élmény szerű ismeretet vizsgáló* is. (Pl.: Láttál-e már mezőn hörcsögöt?)¹ Mind a kétfajta kérdésnek megvan a létjogosultsága. Az előbbi kérdéseket akkor tesszük fel, amikor a tanult ismeretanyagot vizsgáljuk, vagy tisztán a tárgyi tájékozottságra vagyunk kíváncsiak, az utóbbiakat pedig akkor, amikor a biológiai *élményanyagot, tapasztalási ismeretanyagot* vizsgáljuk. Az utóbbi kérdésekre adott feleletek általános nevelői szempontból értékesebbek az előbbieknél, mert hozzájuk az objektív ismereten kívül *élmény és tapasztalás kapcsolódik*. Ezekben a feleleteken keresztül a gyermek általános biológiai tájékozottságába, megfigyelő- és következtetőképességébe nyerhetünk bepillantást.

A kérdések összeállítását megszabja a *gyermek életkora*, valamint az a *környezet*, melyben a gyermek felnőtt és élmény-

¹ V. ö. H. Grupe, Natur und Unterricht. Frankfurt, 1924. 3. 1.

ismeretanyagát összegyűjtötte. Már egyszerű elgondolás alapján is másnak kell lennie pl. annak a kérdéskeretnek, mellyel a nagyvárosi gyermeket vizsgáljuk, mint annak, mellyel a falusi gyermeket vizsgáljuk. (Falusi gyermekél pl. hétköznapi dolog, hogy tehenet lát, ő maga is dolgozik körülötte. Nagyvárosi gyermekek, — különösen proletársorban élők, — a tehenet többnyire csak képről, vagy filmről, elbeszélésből ismerik. Falusi gyermeknél tehát nem fogok olyan kérdést feltenni, hogy látott-e már legelésző tehenet, ellenben nagyvárosi gyermeknek feltéve ezt a kérdést, a kapott felelet igen jellemző lehet, mind az egyesre, mind az egész csoport, osztály élményállománya.) Sokszor azonban azt is megtehetjük, hogy — összehasonlítási anyagra és adatokra lévén szükségünk, — ugyanazt a kérdésorozatot tesszük fel nagyvárosi, kisvárosi és falusi, hegyvidéki és alföldi, egészen különböző táji jellegű területeken felnövekedett gyermekeknek. Az összehasonlítás eredménye éppen az előbb mondottakat igazolja.

A kérdőíves módszerről elmondottakat a következő konkrét példával illusztrálnám. Az egyik pápai fiúközépiskola 14—15 éves növendékeit vizsgáltam olyan kérdés-sorozattal, mellyel a tanulóknak főleg élményszerű biológiai ismereteiről akartam általános képet nyerni.² A „személytelen átlag“ érdekelt, tehát a kérdőíveket név nélkül írtam meg. A következő kérdéseket tettem fel:

1. Csináltál-e már fűzfából sípot? Hol és hogyan? (A vizsgált tanulók 870/0-a csinált. „Héjából, kergéből, bőreből“ csinálták, amit ütögetéssel húztak le a „vesszőről, ágról“.)
2. Jártál-e már fenyőerdőben? Milyen fenyőből volt az erdő? (800/0 járt. Lucfenyő, erdei fenyő, „fésűsfenyő“ és „borókaerdőben“ jártak.)
3. Mi volt a legnagyobb hegy, amit életedben láttál? (Hegyet mindegyik látott és volt is kisebb-nagyobb hegyen. Somló, Sághegy, Bakony: ezeket ismeri a legtöbbje tapasztalás alapján, elég sokan voltak az Irottkő, a Mecsekben, kevesebb a Budai-hegyekben, 50/0 a Kékesen és kb. ugyanennyien a Raxon, Schneebergen.)
4. Láttál-e már mezőn nyulat? (920/0-a látott, a legtöbbje sokszor. A vizsgált tanulók 80/0-a már hajtóvadászaton is résztvett.)
5. Láttál-e rókát a szabadban? (420/0-uk látott. A helyet is pontosan meg tudják jelölni, hogy hol látták, mert ritka élmény volt.)
6. Emlékszel-e arra, hogy gyermekkorodban csináltál valamit a pitypángból? (850/0-a csinált, mégpedig „nyakláncot, nyakravalót, karkötőt, derékláncot, koszorút. övet, fűzért“, vagy pedig a „fákat fonta körül vele“.)
7. Jártál-e már nádasban, vagy nádas mellett? Csónakkal, gyalog? (770/0-a járt, ennek egyharmada csónakkal is. Egy tanuló már téli nádvágásban is résztvett, többen pedig láttak ilyet.)

² Szélesebbkörű összehasonlító vizsgálatok és azok eredményének a cikk szerzője által történő feldolgozása folyamatban vannak.

8. Horgásztál-e, vagy halásztál-e valaha életedben? (850/0-a igen. „Agyagos-gödörben“, patakban, folyóban halásztak, illetve többnyire horgásztak és „pontyot, csukát, sügért, törpe harcsát, kárászt, keszeget, naphalat, gar-dát, marinát, fehérhalat, compót, búzaszeműt“ fogtak.)
9. Gyermekkorodban szívtál-e kukoricahajat? Miben, hogyan? (670/0-a szívtott. „Papirosba, újságpapirosba csomagolva, csavarva, gubacszipában, bürök-ből készült pipában, vadgesztenyepipában“.)
10. Mi a bakaszivar? (Csak 150/0-a tudja, de azok sem szívták. A nagyvárosi gyermek jobban ismeri és buzgón szívja a „szivarfia“ termését.)
11. Láttál-e már vízisiklót a szabadban? Hogyan úszott? (800/0-a látott. Ré-ten, mocsárban, tóban látták. 250/0-a fogott is, de volt olyan is, aki „un-dorodott tőle“. Ugy úszott, hogy „a fejét kicsit kiemelte, kigyózott“.)
12. Fürödtél-e folyóvízben? (920/0-a fürdött. Tapolca, Marcal, a különböző Sédék, Rába, Sió, Mura, Duna, Gyöngyös, Eger, Lajta, Zala azok a fo-lyók, amiket a vizsgált tanulók fürdéseiből ismernek.)
13. Láttál-e már gólyafészket? (920/0-a látott. „Csonka fán, fa tetején kerékre rakva, malom kéményén, házuk tetején, templomtornyon, nyárfán“ látták a gólyafészket.)
14. Emlékszel arra, hogy ismerted-e gyermekkorodban az árvacsalán és a csalán közötti különbséget? (600/0-a határozottan emlékszik arra, hogy ismerte, sőt sokan „ijesztgettek vele“ a kisebbeket és a lányokat. 200/0 még most sem ismeri a különbséget.)

A fenti konkrét kérdés-sorozat nem akar minta lenni. A kérdések megkonstruálásának rengeteg formája és lehetősége van, úgyszintén a kérdezés technikai keresztvitelének és a feleletanyag feldolgozásának. Itt is a nevelő mindenkori célja szabja meg a fennálló lehetőségek és körülmények keretében a követendő eljárást.

Tesztvizsgálatok. A gyermek biológiai ismeretkészlete és biológiai tájékozottsága környezetétől függően igen változó. Eb-ből természetszerűleg következik, hogy a biológiai ismereteket vizsgáló teszt-eljárásoknál *egységes teszt-sorozatokra nem töre-kedhetünk.* A biológiai ismeretkészlet és a biológiai gondolko-dás fejlettségi fokának megállapítására szolgáló tesztek legna-gyobb része mindig *lokális jellegű marad* és csak annál a cso-pornnál lesz valójában jól használható, amelynek számára készült.

A biológiai-oktatási tesztek következő elterjedtebb típusai-val találkozunk az irodalomban:

1. *Rajzfelismerés.* Pl. különböző növények leveléről, termé-séről készült rajzok felismerése, megnevezése.

2. *Igaz-hamis állítások felismerése.* Szöveg bizonyos számú hamis állítással, amit felolvasva, vagy elolvastatva, a gyermek-nek indokoltan ki kell választania a hamis állításokat.

3. *Mondatok kiegészítése.* A mondat úgy van megszerkeszt-ve, hogy a hiányzó részre csak egyféle helyes válasz lehetséges.

(Pl. a vörösfenyő az egyedüli fenyőfélénk, amelynek télire ...)

4. *Szelektálás.* Egy nagyobb fogalomtömegeből bizonyos szempont szerint ki kell emelni egy kisebb csoportot. (Pl. felsorolunk egy sereg különböző növényt, amelyek között öt jellemző magashegyi növény van, majd feltesszük a következő kérdést: A felsorolt növények között öt jellemző magashegyi növény van. Melyek azok?)

5. *Osztályozás.* (Pl. felsorolunk különböző állatkörökbe tartozó állatokat, majd feltesszük a kérdést: A felsorolt állatok közül melyek a gerincesek, az ízeltlábúak, stb.)

6. *Tulajdonságok alapján való felismerés.* (Pl. felsorolunk több állatot és az egyes állatokhoz tartozó tulajdonságokat és megkérdezzük, hogy a felsorolt tulajdonságok mely állatokhoz tartoznak.)

7. *Struktúra-felismerés.* (Pl. felmutatunk egy rágcسالó, vagy ragadozó-koponyát, — az irodalom szerint ezek rajzát, — és feltesszük a kérdést, hogy annak szerkezetéből felismeri-e, hogy milyen életmódot folytat az állat.)

8. *Kapcsolatok, viszonyok felismerése.* (Pl. melyik állat lárva-ja eszi a gyapjúholmit. Melyik háziállattal hozhatók összefüggésbe a következő nevek: Leghorn, Berkshire.)

9. *Tulajdonságok számonkérése.* (Pl. felsorolunk több mezei virágot és megkérdezzük, hogy mikor virágoznak ezek. A virágzási időnek, mint jellemző tulajdonságnak az ismeretét vizsgáljuk.)

Szembetűnő hiányossága az irodalomban közölt teszteknek, hogy *sehol sem szerepel bennük az élő, vagy preparált természeti objektummal való operálás.* Pedig pl. mennyivel közelebb állna a biológiai oktatás gondolatmenetéhez, ha a rajzfelismerési-tesztek (levelek, termések, stb., rajzának felismerése) helyett magukkal az ábrázolt objektumokkal (élő, vagy jól preparált állapotban) végeznénk vizsgálatokat. Mennyivel inkább „biológiai” lenne az a teszt, melyben *élő növényen, vagy állaton* okoskodtatnánk a gyermeket. Még tovább megyek, amikor azt mondom, hogy egészen bátran meg lehetne kísérelni ilyen *tesztvizsgálatokat magában az élő természetben lefolytatni.* Hiszen ezeknek a vizsgálatoknak végső célja a természetben való tájékozottság fokának, irányának megállapítása és így közelfekvő az a gondolat, hogy maguknak e vizsgálatoknak is az élő természetben, vagy legalább is valódi természeti objektumokon kellene lejátsszódniok.³

Különösen az angol és amerikai irodalom gazdag a biológiai ismeretek és biológiai tájékozottság kivizsgálását célzó tesztekben. Így pl. *Hayward*

³ Ilyen irányú teszteknek a szerző által történő kísérleti összeállításuk folyamataiban van.

és *Walton* öt kis kötetből álló tesztgyűjteménye⁴ a következő biológiai oktatásban használható tesztek tartalmazza:

I. kötet. Termések. Tölgy, bükk, juhar, kőris, vadgesztenye termésének rajza. *Levelek.* Mahonia, vadgesztenye, hárs, komló, tölgy levelének rajza. *Rovarok.* Melyik rovar hozza létre a gubacsot? Melyik oltja be a malária kórokozóját? Melyik él társasan és alkot egy bolyt? Melyiknek a bábjából készítenek fonalanyagot fonáshoz? Melyiknek a lárvája fogyasztja a gyapjúholmit? *Madarak.* Ez a jegyzék magábfoglalja öt madár nevét. Melyek azok? Nyest, hód, pisztráng, sáska, emu, eserebogár, rühatka, stb. *Angol gyümölcsök.* A következő gyümölcsökből öt angliai. Melyek azok? (Egy sereg — tengerentúli és európai — gyümölcsöt sorol fel.) *Emberi szervek.* Az ember testében vannak izmok, ízületek, csontok, idegek, mirigyek. A következők mik? Biceps, femur, pancreas, stb. *Vadvirágok.* Milyen színe van a következő vadvirágoknak? Rekettye, szarkaláb, stb. (Kevésbé ismert vadvirágokat sorol fel.) *Faágak.* Dió, vadgesztenye, mogyoró, bükk, tölgy ágának rajza rügyekkel, barkákkal.

II. kötet. Emberi szervek. Milyen szerv az emberi szervezetben, amely: a vért a szívbe vezeti, onnét elvezeti, az epét termeli, stb. *Vadvirágok.* Az alábbi növényekből (felsorol 10 növényt) melyik az, amelyik a következő tulajdonságú: pl. vízparton él, sárga virágú. *Vadállatok.* Melyik kontinensen élnek a következő állatok: jak, láma, mufflon, tigris, kengurú, rinocérosz, stb. *Gerincesek.* A gerinceseknek a következő osztályai vannak: Halak, kétéltűek, hüllők, madarak, emlősök. Melyik osztályba tartoznak a krokodilus, pinguin, stb. *Emberi szervek.* Melyik emberi szervhez tartoznak a következő részek: retina, aorta, cerebrum, stb.

III. kötet. Állatok. Milyen házi állattal hozhatók összefüggésbe a következő elnevezések: Leghorn, Berkshire, South Downs, stb. *Állati termékek.* Milyen állatok termékel a következők: Halzsír, hús, pergament, gyapjú, stb.

IV. kötet. Jellemző kifejezések állatokról. Bizonyos jellemző mondatokat sorol fel, melyeket egyes állatokra mondanak és felteszi a kérdést, hogy mely állatokra vonatkoznak ezek.

Az első kötet a középiskolák alsó, a második és harmadik kötet a középiskolák felsőbb osztályaiba járó tanulók számára készültek. A negyedik kötet tesztjei az anyanyelvben való jártasság megállapítását célozzák.⁵

Az Amerikában használatos tesztrendszeret *Greene* és *Jorgensen* ismertetik.⁶ Az alábbi összefoglalás az ő munkájuk alapján készült.

A középiskolába és az egyetemre lépők biológiai ismereteit a *Ruch—Cossmann*-tesztekkel vizsgálják. Ezek a következő cso-

⁵ Az ötödik kötetben, mely az első négy kötet ált. ismereti tesztjeivel szemben „intelligencia-teszteket“ tartalmaz, nem találunk biológiai vonatkozású teszteket, amit sajnálatos hiánynak kell tartanunk.

⁴ Hayward and Walton, Graded general knowledge and intelligence Tests. London, Tutorial Press. (Évszám nélkül, 1937?)

⁶ Greene and Jorgensen, The use and interpretation of High School Tests, New-York, 1936.

portokra tagolódnak: 1. Általános biológiai tájékozottság (40 részletkérdés). 2. A legjobb, legtalálóbbs felelet megállapítása (18 részletkérdés). 3. Szerkezetfelismerés (15 részletkérdés). 4. Mendel-törvények (4). 5. Kiegészítő kérdések (35). Az egész vizsgálat 38 perces dolgozási időt tételez fel.

Cooprider „biológiai információs kérdései“ 6 csoportban mintegy 25 kérdést tartalmaznak. 1. Mondatok kiegészítése. 2. Igaz és hamis állítások felismerése. 3. Biológiai kifejezésekben való tájékozottság. 4. Okoskodóképeség megállapítása. 5. Műszavak, kifejezések osztályozása. 6. Logikai szelekció. E teszteknek szerepe szerzőjük szerint: 1. A tanár osztályozását megbízható formában egészítik ki. 2. Gyors mód az osztály valószínű biológiai tudásának megállapítására az év elején és végén. 3. Az év folyamán tett haladás ellenőrzése. Ez a hármas célkitűzés különben a biológiai tesztekéről való általános amerikai felfogást tükrözi vissza.

A Michigan botanikai tesztek egy éves botanikai munka eredményét akarják megállapítani a következő négy csoportba foglalt kérdésekkel: 1. Igaz-hamis állítások. 2. Kiegészítő tesztek. 3. Megfelelő keresése. 4. Okoskodó tesztek.

Míg az eddigi tesztek az általános biológiai tájékozottságot vagy egy-egy zárt tantelmányi idő (tanév) biológiai munkájának eredményét vizsgálják, illetve akarják megállapítani, addig az ú. n. *oktatási tesztek* (Instructional Tests) az egész iskolai év munkáját követik olyanformán, hogy kisebb egységek befejezése után, gyakori intervallumokban alkalmazzák őket. Legismertebbek ezek között a *Blaisdell-féle* oktatási tesztek. 25 átfogó teszt sorozata ez a tesztrendszer, melyet 10 napos időközökben alkalmaznak a tanév folyamán. Főcélja annak a megállapítása, hogy egy-egy ismeretszóport átvétele után mennyire vannak tisztában a tanulók a tanult anyaggal.

A mi oktatási rendszerünk nem ad a nevelőnek alkalmat arra, hogy az iskolai év munkamenetét tesztvizsgálatokkal kövesse, de erre, felfogásunk szerint, nagy szükség nincs is. Ellenben arra, hogy amikor megkezdjük a biológiai oktatást egy osztályban, kérdőíves, sőt tesztvizsgálatokat végezzünk, minden körülmények között törekednünk kell, mert csak így szerezhetünk mindjárt a kezdetben biztos képet arról, hogy mi az a fundamentum, amire építhetünk. Hogy pedig regisztrálhassuk eredményét, igazi gondolkodásformáló hatását regisztrálhassuk, nevelői munkánk egy-egy nagyobb időegysége végén (tanév végén, vagy amikor befejezzük a biológiai oktatást), szintén végezzünk ilyen vizsgálatokat. Az ilyenkor alkalmazott próbákban az alaptónust ne az ismeretszámonkérés adja, hanem sokkal inkább problematikus jellegűek legyenek ezek a próbák és olyan problémakörben mozogjanak, amely munkánk által feltételezhetően kialakult.

Hogy mi legyen az az *értékelési alap*, amelyen az egyes életkorok és a különböző körülmények között felnövekedett tanulók biológiai ismereteit és tájékozottságát elbírálhatjuk, annak megállapításához hazánkban jelenleg még hiányzanak a szélesebb körben szerzett kísérleti adatok.

Uherkovich Gábor.

GYAKORLATI PEDAGÓGIA

Történelem.

A XVI. század magyar történelmi eseményeinek ismételése.

Tanítás a polg. fiúiskola IV. osztályában.

A történelmi ismeretek megrögzítése végett az ismétlések alkalmával új, összefoglaló szempontok szerint végzünk áttekintést a tanult anyagon. Ezt a célt szolgálja az alábbi tervezet, mely nemzeti történetünk XVI. századának főbbféle intézményét és állapotát vizsgálja s egyúttal grafikonját is feltünteti ezeknek az intézményeknek. Természetes, hogy ez a grafikon ábrázolás csak hozzávetőleges lehet s a dolgok természeténél fogva nélkülözi a számtanban és a mértanban szokásos ilyennemű pontos ábrázolást. Nem is ez az ábrázolás a lényeges, hanem az új szempontok szerint való összefoglalás, a gondos megbeszélés; a grafikon ábrázolás a megállapítások eredményét s a szemléltetést szolgálja.

Tájékozásul megjegyzem, hogy a grafikonban a királyok uralkodási idejének rovataiban a használt milliméter-papíron egy esztendőre 1 mm-t számítottam s hogy a feltüntetett szempontokon kívül még egyéb intézmények állapotát is vizsgálhatjuk. A tervezetben célul kitűzött szempontok megbeszélése egy tanítási óra idejét teljesen kitölti.

Végül ez alkalommal újra megjegyzem, hogy a tervezetben zárójelek között feltüntetett tanulói feleletek több kiegészítő s rávezető kérdésnek eredményei. Ezeket az elaprózás s a hozadalmasság miatt elhagytam.

Vázlat.

I. Előkészítés.

1. *Érdekkeltés.* A XVI. század jellemző eseményeinek megállapítása.

2. *Célkitűzés.* A század többféle intézményének állapota és ezek grafikonjai.

II. Tárgyalás.

A királyi hatalom, az alkotmány, a hadrendszer, az igazság-